

Ifjúsági szólások a Gagy és Küsmöd völgyéből

- itt hatvanhatozik a farzsebemben – (gúnyos utalásként) láthatóan nincsen ott a keresett személy
- most ittam vizet rea – nincs (belőle), elfogyott; személyre: nincsen itt
- kérdezz kettőt s könnyebbet – nem tudok válaszolni a kérdésedre
- prücsköt herél – 1. játékos körülírással: nem tesz semmit, hiába-valósággal foglalkozik; 2. kitérő válasz a kérdésre
- úgy szereti, mint a kő – nem kedveli (a képtelenséggel fogalmazazzák meg a két személy közti viszony lényegét)
- jól beszélsz, csak mind hülyeséget – 1. butaságot beszélsz; 2. fölöslegesen mond
- észre szódaport vettél be, hogy így lököldsz?! – mit hetvenkedsz? mit ugrálsz?
- nem vagyok róka-gomba, amelyik a tegnapi eső után jött ki – nem vagyok zöldfüllű, nem lehet engem olyan könnyen átvenni
- ami a tiéd, az az enyém, ami az enyém, ahhoz semmi közöd – általában tréfás, ám sok esetben szó szerint értendő magyarázat arra a helyzetre, amikor valaki mástól bármit elfogad, ám a sajátját mással nem osztja meg
- nem most/ma szálltam le a falvédőről – 1. nem vagyok olyan tapasztalatlan, mint gondolnád; 2. értek én ehhez
- nem egyszerre húztunk gagyát – ne mérd magad hozzám, nem vagyunk egyformák
- ezért rúgtak/tettek ki az óvodából – ezt a szöveget, szólást, viccet nagyon rég ismerem
- te még hátulgombolósban jártál/játszottál az út szélén, a porban az izéddel, amikor én... – 1. nagyon rég volt; 2. régóta értek én ehhez, van benne tapasztalatom
- szorítja a cipő – ittasan énekel az utcán, nyilvános helyen
- fáj a foga – ittasan énekel, részegen üvöltözik
- fáj a hasa – 1. ittasan énekel, részegen üvöltözik; 2. láthatóan valami baja, gondja van, mert nyugtalan, helyét nem leli
- nekem hat/nyolc – teljesen mindegy nekem
- nekem a kilenc is páros – teljesen mindegy nekem, nem szólok bele
- addig (csinálja), amíg fokhagymaszagú lesz – sokáig, beláthatatlan ideig
- igyál olajat, hogy ne nyikorogj! – 1. az éles, szokatlan (mutáló) hangú fiatalnak gúnyolásra mondják; 2. ne mondj annyit
- azt hitte, hogy hogy, hát pedig dehogy – becsapódott, nem a számítása szerint sikerült a dolog
- azt hiszi, hogy Pest falu s egy tyúk hatvan kiló – teljesen tájékozatlan (durva túlzás, anyaországi szólás)
- jó idő van, mert nem ess – 1. nincs semmi érdekes; 2. mondjunk valamit, hogy ne legyünk szótlantul
- úgy néz ki, hogy mehet(ne) az ecetgyárba savanyó képet vágni – arckifejezése szerint meglepett, elkeseredett, elbátortalanodott
- úgy csattogtat/kopog, mint egy patkós macska – kemény sarkú cipőjével hangosan kopog
- kihűl a szája – sokat mond, fölöslegesen beszél
- tartsd ide a melegebbik/hegyesebbik felét – adj egy cigarettatüzet
- elhasítja a fülét – 1. elbánik vele (fenyegetésként); 2. fülön fogja, megráncigálja a fülét
- egy füllel maradsz, mint a bili – ezért megkapod a magadét, a fülhúzást
- ezért kivágnak a családi képből – ez bűnnek, hibának számít
- kisírja a köldökét – 1. hosszasan siránkozik; 2. sír, bög
- kicsi volt s elfogyott – nincs már belőle, személyre: nincsen itt

- nem nősül, csak minősül – közbeszúrt mondásként mindannyiszor elhangzik, valahányszor nősülésről van szó, de a szóban forgó személy éppen nem érintett
- gyújts rá, hogy ne búsuljanak otthon – 1. tréfás vigasztalás: ne búsulj, ne szomorkodj!; 2. tréfás felszólítás: gyújts rá!
- jól vagyok, ha ennél jobban lennék, azt már el kellene rontani – tréfás túlzásként: nagyon jól vagyok, ill. sok esetben harmadik személynek szóló „üzenet”, amit a helyzettől függően lehet szó szerint érteni, de iróniának is
- vagy tehetség, vagy kukac, de valami mozog benned – tréfás elismerés, ill. gúnyos megjegyzés egyaránt lehet, ha valaki rájön valamire, vagy éppenséggel olyasmit ismer fel, ami más számára nem újdonság
- a szentjánosbogártól tüzet kér – (ittasan) elesik, kifekszik
- borduramergezése van – ittasan elesett (rom. bordură – bordúr, útszegély)
- ha nem bírod (=kedveled, tetszik, szereted), tedd le – 1. leszólás abban az esetben, ha valaki megjegyzést tesz, hogy „nem bír” (nem állhat) valamit; 2. ha erődöt meghaladja, ne folytasd a dolgot
- ahova nem tettél, oda ne nyúlj/kotorássz/matass! – hangos rendreutasítás a néha „véletlenül” tapizó személy részére
- abba te nem pótolnál – 1. nem a tied; 2. nem szabad hozzányúlni (pl. tapizáskor is)
- az bibis – ne nyúlj hozzá
- magyarázd meg neki, hogy mitől döglök a légy – világosítsd fel a dolog lényegéről
- ugyan, Matild, ne citerázz! – bármely helyzetben elhangozható felkiáltás, szerepe a figyelemfelhívás, tk. lekicsinylés; az eredeti történet, amely helyzetből származik, rég nem ismert
- ne rizegj! – ne reszkess, ne félj!
- ne félj, ha nem vagy hibás! – ne félj (beugrató mondás, általában kisebbeknek, néha látszólag fenyegető mozdulatoktól kísérve)
- ha meglátná magát, megjijedne – rosszul vagy nevétségesen néz ki
- ha leesik, supp! – ha már megtörtént, így is jól van
- földhöz ütöm s ott is ütöm – tréfás fenyegetésként hangzik el
- ha meglátják otthonról, kitagadják a családból/famíliából – nem szabad, nem lehet megtenni a szóban forgó dolgot
- akkora szája van, mint kettőnek – nagyszájú, nagy hangon beszél
- akkora mancsa van, mint egy medvének – hatalmas tenyerű
- úgy néz ki, mintha benézne – 1. furcsán, szokatlanul néz ki; 2. sehogy se néz ki
- akkora feje van, mint egy hordó – másnaposság, italfogyasztás miatt rosszul érzi magát

*Pillanatfelvételek Gagyból
Fotók: P. Buzogány Árpád*

- leesett a tantusz/lejes/huszonöt banis – megértette végre, rájött az összefüggésre
- húzz el, mint a vadlibák – tűnj el, menj el
- úgy megijedt, hogy egy lej se maradt a zsebében – (láthatóan) berezelt
- úgy megnézte, hogy a nadrágszíja szinte megoldódott – nagyon, feltűnően megnézte
- (olyan kövér, hogy) könnyebb átugorni, mint kikerülni – alacsony növésű és kövér testalkatú
- úgy elhasítom/elszakítom a füled, mint a mozijegyet – majd adok én neked! (fenyegetésként hangzik el)
- a füled a kezvedbe adom (, mint a mozijegyet) – idősebb részéről elhangzó fenyegetés: fülön foglak, adok én neked!
- úgy megnézett, hogy a Petőfi-szobor szinte rámdőlt – feltűnően megnézett (a székelykeresztúri, főtéri egész alakos Petőfi bronzszoborról van szó, Márkos András szobrász /1919–1972/ alkotása, amelyet 1973. január 21-én avattak fel)
- (olyan) izomszag van – ne hencegij az erőddel
- ne szólj bele, mert nem telefon – nincs jogod beleszólni, nem a te dolgod
- az sem csapja el a hasadat – abban nem lesz részed
- ne bölcsködj, mert nem vagy otthon – húzd meg magad
- (hallgass, mert) neked nem osztottak lapot – nincs ebbe beleszólásod, nem tartozik rád
- azt még a (katolikus) pap se tudja – nem lehet előre tudni, sejteni
- azt még a (zetelaki) kártyavető asszony sem tudja – nem lehet előre tudni, sejteni
- elegend van ebbe a melegbe – nem irigyellek, van bajod elég
- rájött az öt/tíz perc (félóra, bolondóra) – nem lehet vele tárgyalni, szót érteni
- beszélj bele egy zacskóba, s osztán kiválogatjuk – serény beszédű ember gúnyolása
- ez már nem gyerebé – ez nem jó, nem állja a helyét, nem helyes, nem talál
- na bátya! – 1. ejnye!; 2. figyelj csak ide!
- mind abba járunk s félcipőbe – eszünk ágában sincsen azzal foglalkozni
- úriember nem vaddisznó – dicséretként hangzik el, valamely lovagias gesztus (ön)értékeléseként
- a dologgal baj van s a bajt kerülni kell – lusta, képtelen, dologkerülő személy jellemzésére mondják mintegy helyzetlemezésként
- úgy örvend, hogy körbekacagja a fejit – örömeiben kacag, leplezetlenül örül, nem rejtheti el örömét
- ha a fülei nem volnának, körbekacagná a fejit – leplezetlenül örül, nem rejtheti el örömét
- magos (tk. magas), mint a pipének a szaxafon (szaxofon) – nem

ért ehhez, meghaladja a képességeit a feladat

- úgy ül/néz ki, mint a majom a kűszürűn – nem talál, hozzá nem illő, szokatlan ez a testhelyzet
- olyan se vagy, mint én részegen – becsmérlésként: ne tedd/mérd magad hozzám
- úgy (csinálja), hogy még az ég is laskázik – nagy lendülettel, boldondul végzi
- olyan/úgy néz ki, mint egy kaliforniai gödöröső – (gúny) furcsa, feltűnő, szokatlan kinézetelű, öltözetű
- olyan/úgy néz ki, mint egy kapart murok – (gúny) furcsa, feltűnő, szokatlan kinézetelű, öltözetű
- olyan bajusza van, mint egy vándor pocegérnek – (gúny) szokatlan, furcsa
- annyit eszik stb., mint kettő/két más – sokat eszik, nagybelű, falánk, mohó étkü
- olyan mérges, hogy még ketyeg (belé) – nagyon mérges, látszik rajta, hogy robban fel
- úgy járt, mint a mi kertünk: ledőlt s felcsinálták – gúnyos, kárörvendő: teherbe esett
- úgy megütlek, hogy egy hétig egyfelé mész s azután esel el – feltűnő, sértő, hangoskodó viselkedés rendreutasításaként elhangzó fenyegetés
- úgy megütlek, hogy Huszár doktor száz lejért rád se néz – fenyegetésként hangzik el (az emlegetett Huszár doktor a székelyudvarhelyi kórház sebészorvosa volt sokáig)
- elveti, mint a viking a csontot – felelőtlenül eldobja, szemetel
- olyan (vagy), mint az elefánt: későn tanul s hamar felejt – buta, gyenge felfogású (vagy)
- meghajtja, mint Singer a varrógépet – 1. gyorsan, nagy erőbedobással végez valamit; 2. nemi aktus körülírása
- akkora füle van, mint egy Trabant-ajtó – gúnyos, túlzó hasonlat: nagy a füle
- úgy megy, hogy azt mondja a nyúlnek: állj félre, te lusta állat – tréfás: nagyon, elképzelhetetlenül gyorsan
- úgy jár (=megy), mint az anyatető – nagyon, kibíratatlanul lassan
- még apám se látott ilyent – elismerésként, vagy gúnyos figyelemfelhívásként hangzik el
- ne tanítsd apádat gyermeket csinálni – ne szólj bele, ne adj tanácsot
- baj van az emeleten – félnótás, bolond
- az agybaj nagy baj (de ha már megvan, nem baj) – bolond, kolontos, félnótás
- a béka seggénél is alább – legalul, mindennél rosszabb minőség, mindennek a legalja
- kár a gőzért – hiábavalóság, nem éri meg a fáradságot
- kár a benzinért – fölösleges erőfeszítés, fáradság
- elszívták a békepipát – ki- vagy megbékültek
- letört, mint a bili füle – elkeseredett, kedvét vesztette
- helyes a bögés – jól mondja, helyes, megszívlelendő, ami elhangzott
- töröld ki a csipát a szemedből – figyelj oda, nézz oda
- ismeri/tudja a dörgést (tk. dürgés) – ismeri a dolgok menetét
- elküldi melegebb éghajlatra – csúnya kifejezés szalonképes körülírása
- beszél a fejével – 1. (komolyan) szóba áll vele; 2. megszidja, feddi, megdorgálja, felelősségre vonja
- hasból beszél/mond – találmokra, minden valós alap nélkül
- hasára ütött – 1. körülbelül; 2. túlzó módon becsülte fel
- eltévesztette a házszámot – 1. nem jó helyre ment, nem jó helyen keresgél; 2. egészen más dologról van szó
- az idegeire megy – fárasztó, idegesítő
- úgy jön, mintha menne – 1. furcsa módon; 2. lassan
- menj/bújj a víz alá – tűnj el innen
- komoly, amint a vakbélgyulladás – nagyon komoly, veszélyes

- apád nem volt üvegyáros – állj félre előlem, hogy lássak
- zöldségeket beszél – butaságokat mond, össze-vissza beszél
- leüti a kezéről (csajt, nőt) – elhódítja más mellől
- szembefutsz egy marék csonttal – kapsz egyet
- úgy mozog, mint egy lajhár – nagyon lassan
- nem eszem meg – nem bántom, nem teszek benne kárt, ne féltsd annyira
- olyan (szép), hogy a napra lehetne nézni, de nem érdemes – nagyon szép
- soha ne lássak többé éjjel napvilágot – tréfás önátkozás
- kiváltotta a nyúlcedulát – elszaladt
- meg se lövi – nem törődik velem, közömbös velem szemben, ügybe se veszi
- meg se hess – nem törődik velem, ügybe se veszi
- szép/okos vagy, csak kár, hogy sokan nem tudják – 1. butaságot beszélsz; 2. olyant mondtál, ami nyilvánvaló
- szép/okos vagy, csak ne mondd senkinek – 1. butaságot beszélsz; 2. olyant mondtál, ami nyilvánvaló
- olajra lép – elmegy, eltűnik, lelépik
- tégy követ a zsebedbe, hogy a szél el ne fújjon – nagyon vézna testalkatú, illetve sovány személy gúnyolása
- legelteti a szemét – nézelődik, bámul
- nem szívbjajos – nem ijed meg, nem lepődik meg, nem hagyja magát
- egy szót se szóltott, s azt is lassan – 1. gúnyos: hallgatott; 2. nem volt érdemleges véleménynyilvánítása
- húzd le magad a vécnél! – szégyell(hete)d magad!
- ásd el magad! – szégyell(hete)d magad!

Adatközlők:

Antal Ida, Antal Ferenc, Antal István, Dömös Attila, Kovács Endre, Kovács Erika, Lőrinci Zoltán, Pál Vilmos, Papp József, Papp Zoltán, Tordai Béla, Török Zoltán Kőrispatakról, illetve ifjú Bándi Dénes, Bándi Erika, Bándi Sándor, ifjú Borbély Sándor, Bedő Gizella, ifjú Demeter Ferenc, Fazakas Károly, ifjú Kolozsvári Ferenc, ifjú Kolozsvári Magda, Radó Sándor Gyagból.

Az itt közölt anyagot a nyolcvanas évek második felében jegyeztem le Gyagban, szülőfalumban, illetve a közeli Kőrispatakon, ahol három évig dolgoztam (Gagy az egykori Keresztúr fiúszékben fekszik, az azonos nevű völgy névadó települése, Kőrispatak pedig az említett völgygel csaknem párhuzamos Küsmöd völgyében található). Minden korosztálytól gyűjtöttem, melynek eredményeként *Kőrispatak népköltészete* (1991) című szakdolgozatomban bemutattam azokat a lírai, drámai és epikai műfajokat, amelyek ott fellelhetőek voltak, és az általam gyűjtött anyag tekintélyes részét az adattárban. Közmondásokat, szólá-

sokat, vagyis frazeológiai kifejezéseket, illetve tájszavakat is jegyeztem le, az anyag első rendezetésekor azonban ezek közül kiválasztottam azokat, amelyek nem népi eredetűeknek tündek. Akkoriban, elsősorban a közeli magyar városokban (Székelykeresztúr, Székelyudvarhely, Marosvásárhely) tanuló diákok, meg a városról hazatért néhány fiatal beszédéből figyelhettem meg, szókincsük mennyire tükrözi az őket ért nyelvi hatásokat. Egyértelműen elsősorban az erdélyi köznyelvre különösen erősen ható, a mindennapi szavainkat is lassan kiszorító román kölcsönszavakról volt szó (abonament, alimentára, borkány, givecs, marmeláda stb.), nem is beszélve a választott mesterségük szakszavairól, hiszen a szaktantárgyakat román nyelven adták elő nekik. (Nagyapámtól, az akkor még élő Nagy Dénes nyugdíjas ácsmestertől meg a korosztályához tartozó néhány ismerőstől azonban már tudtam, hogy pár évtizeddel korábban a mesterséget tanuló fiatalok nyelvhasználatára a német – esetenként szász – szakszavak használata volt jellemző.)

A 14–17 év közöttiek legtöbbször, különösen a fiúk kilencedikbe, illetve a tizedik osztály elvégzése után másfél, két vagy három éves szakiskolába iratkozott be az említett városok valamelyikében, aztán általában ugyanott kínáltak számukra munkát is. Kivételt azok képeztek, akik családi okokból hazatértek, illetve akinek valamelyik ismerős, rokon máshol szerzett munkát. Ebből következően – az általánosan megfigyelhető román nyelvi hatás mellett – az általam jobban ismert két településen is megfigyelhető volt a szleng, az ifjúsági nyelvi szólások terjedése.

A városi argó (régies megnevezéssel jassnyelv, szleng) kifejezéseit használók kissé többnek tündek falun élő társaik szemében – rá is játszottak erre alkalomadtán –, ám szókincsük és az általuk használt frazeológiai egységek alapját mégis az otthon, a szülőfalu közösségében elsajátítottak képezték. Dokumentálni kívántam, milyen nem népi eredetű szólásokat ismertek és használtak.

A két település között légvonalban nincsen több 8-10 kilométernél, azonban autót nem köti össze. Gagy távolsága Székelykeresztúrtól 10 km, Kőrispataké a kerülő miatt 30-32; egyiket jó buszkapcsolat kötötte össze a várossal, lehetővé téve a három váltásban dolgozók ingázását is, a másik települést azonban összesen két buszjárat érintette, a nagyobb távolság miatt elképzelhetetlen volt az ingázás, tehát amely kőrispataki fiatal munkát vállalt, azzal együtt járt az otthonról való elköltözés is. Kőrispatak inkább kötődött a közeli Erdőszentgyörgyhöz, illetve a közlekedés miatt Marosvásárhelyhez. Tehát a két falu fiataljai más- és másként ismerkedtek a városokkal, azok nyelvi hatása is másként érződött, mutatkozott meg.

Mivel három éven keresztül kétféle életet éltem, mindkét településen, nagyszerű lehetőség adódott arra, hogy mindkét közösségben gyűjthessek ugyanabban az időben. Az itt bemutatott frazeológiai kifejezések jórészt már kikoptak a jelzett korosztály szóhasználatából, mégsem találjuk érdektelennek a közlést.

Az anyag gyűjtése

Tekintve, hogy nem foglalkozásszerűen, és jórészt a legújabb módszertani ismereteket sem birtokolva gyűjtöttem, ez később, a feldolgozásnál jelentett hátrányt. Mindkét településen, Gyagban meg Kőrispatakon is ismerőseimtől jegyeztem fel adatokat. Az itt közölt anyagnál pedig egyáltalán nem alkalmaztam a kérdőíves módszert, leginkább a résztvevő megfigyelést.

A szólásokkal, közmondásokkal párhuzamosan jegyeztem le az ifjúsági szólásokat is. Jelen esetben ifjúsági szólásoknak tekintem azokat a frazeológiai kifejezéseket, amelyeket az ifjak szóhasználatában megfigyelhettünk. Ilyen értelemben nyilván azok kerültek a figyelem középpontjába, amelyeket a leggyakrabban használtak.

A szólások eredete

Használóik nyilván nem tettek különbséget az általuk használt szólások között eredetük szempontjából, mint ahogyan pl. a népdalok és az akkor éppen ismertté, divatosá váló műdalok között sem. Tehát az erre irányuló törekvés természetszerűen utólagos és „művi”, mármint a használók szemszögéből. Tudományos céllal tehetjük meg ezt. Funkcionalitásukat, hasznátságukat tekintve közéjük sorolhatjuk azokat a népi eredetűeket is, amelyek a tudományos kutatás oldaláról nézve nem tartoznak ide (mivel pl. nem az ifjak nyelvi leleménye hozta létre, hanem kész sémaként vehették át, még ha némileg megváltozott jelentéssel is).

Az akkori években az ifjúsági szólások között felbukkantak könyvekből (pl. Moldova György egyik könyvéből volt ismert a „helyből olyan hülye, mint más nekifutásból” szólás, de Rejtő Jenő és romániai magyar írók ifjúsági regényei is hatással voltak) származók, egy-egy magyar filmből hasonló módon vált általánosan ismertté egy-egy mondás.

Népi szólástól, gyereknyelvi kifejezésektől az anyaországi szlengig sokféle eredetű kifejezés került be a fiatalok szóhasználatába; elsősorban a városi fiataloktól tanulták, másrészt pedig a könyv, a film terjesztette azokat.

Népi jellegű, eredetű szólások az ifjak nyelvhasználatában

A népi eredetű frazeológiai kifejezések minden fiatal nyelvi ismeretanyagának jelentős részét képezik. Természetszerű, hogy gyakran élnek velük. Amikor e korosztály nyelvhasználatát tanulmányozva elkülönítjük az ifjúsági szólásokat, körükből kizárjuk a népi eredetűeket, bár használóik az eredet szempontjából nem tesznek köztük különbséget. Akkor használnak egy-egy szólást, amikor az – tömörségénél fogva – jellemzi a szóban forgó helyzetet, személyt. Nem utolsó szempont, hogy fordulatossá teszi beszédüket, emiatt kedvelik a tréfás, humoros frazeológiai egységeket. Az ifjúsági és népnyelvi kifejezések megfigyeléseim szerint jól megférnek egymással, éppen e korosztály életkori és társadalmi sajátosságainál fogva. A következő szólások különösen kedveltek voltak a fiatalok körében:

- zabot hegyez – hiábavalósággal foglalkozik, fölösleges dologgal tölti az időt
- időd van, tejed van, mért ne szoptatnál? – ráérsz, minden feltétel megvan arra, hogy megtedd a szóban forgó dolgot
- hát, hogy szavatokba ne szóljak/szavatokat ne felejtsetek, mondjatok valamit – mondjunk már valamit, ne hallgassunk
- ha benne volna is, kivágnám – nem ér annyit, túlzott az ára
- lyukat beszél a hasába – nagyon sokat mond, úgy próbálja meggyőzni valamiről beszélgetőtársát
- eredj, ecert, ne savanyodj/savanyíts! – menj már, ne mondj ilyent, ne tégy ilyent
- nem adná magát egy vak lóért/fejős kecskéért – olyan helyzetbe került, hogy senkivel nem cserélné (általában – gúnyból – nem irigyelhető helyzetre is vonatkoztatják)
- ezt föl kell írni valahova/a kéménybe korommal – nagyon fontos! jegyezzük meg! (gúnyolódás, ritka vagy egyszeri esetre)
- fölvitte az isten a dolgát – jól megy neki
- úgy maradt (csórén, semmi nélkül), mint a kicsi ujjom – semmije sincsen
- úgy ül (ott), mint egy kotlóstyúk – 1. egymagában; 2. pöffeszkedve
- még a papnak se... (adok belőle) – ez csak az enyém
- a pap sem prédikál kétszer – figyelj oda, és ne utólag kérdezősködj az elhangzottakról
- úgy megütlek, elájulsz, több pálinkát nem árulsz – tréfás fenyegetés (tk. gyerekmondóka)
- pattog/ugrál, mint a kecskesz...r a deszkán – feszít, felvág, vágánykodik

- bolondgombát evett – nem normálisan viselkedik
- hasra vágódik/esik valaki előtt – 1. behódol neki, csak hozzá igazodik; 2. hízeleg
- a fenekére ver (valaminek, pl. pénznek) – elkölti, könnyelműen túlad rajta
- az más tál tézsza – az egészen más dolog, a kettőt ne keverjük össze
- nem mai csirke – nem fiatal már, benne van a korban
- bekapta/bevette a legyet – 1. behúzták, becsapták; 2. várandós maradt
- fut, mint a töketlen kutya – ész nélkül, össze-vissza szaladgál, értelmetlenül
- még a toromra se kell – egyáltalán nem kell, nem tetszik, nem szeretem (tk. népi szólás)

Használatuk

Ha egy közösség teljes ismeretanyagát kívánjuk feltérképezni valamire vonatkozóan, akkor az adatgyűjtésbe mindenkit be kellene vonni ahhoz, hogy a teljesség ne szenvedjen csorbát. Erre nagyon ritkán van lehetőség, inkább reprezentatív mintával szoktak dolgozni a szakemberek. Mint ahogyan két fűszál sem egyforma, úgy a közösség két, társadalmi, életkori, vallási stb. szempontból leghasonlóbb két tagjának nyelvi ismerete, szókincse is hatalmas különbségeket mutat(hat). Társas együttlétekkor még ide-gen ember is nagyon hamar megállapíthatja: kik a hangadók, központi figurák, illetve kik azok, akik jó, hasznos adatközlők lehetnek. Ilyen szempontból emeltem ki a két közösség akkori fiataljainak (ma már tisztos szülők) sorából azokat, akiktől a legtöbbet lejegyezhettem.

Mulatságokban (bálok, névnapozások), munkaalkalmakkor, illetve autóbusszon utazva, futballmeccseken meg kirándulásokon, utcasarki beszélgetésekkor, vagyis a legváltozatosabb helyzetekben, körülmények között hangzottak el ezek a szólások, természetszerűen leginkább akkor, amikor a fiatalok úgymond maguk közt voltak. Nem szükség bővebben ecsetelni azt a tényt, hogy az egymás társaságában lévő fiatalok sokkal inkább és szívesebben élnek ezekkel a szólásokkal, mintha más korosztályok is jelen vannak, ugyanis bizonyos fokig alkalmazkodniuk kell hozzájuk viselkedésben, és ehhez a nyelvi viselkedés is hozzátartozik.

Meg kell jegyezni még, hogy fiatal barátaim körében tapasztaltam: bizonyos szólásokat csak egyik, vagy csak másik településen használnak, sőt megfigyelhettem egy-egy ifjúsági nyelvi szólás elterjedését is.

P. Buzogány Árpád